

<https://doi.org/10.5559/di.29.4.08>

**Gordana Buljan
Flander i suradnici
ZNAOST I
UMJETNOST ODGOJA
Praktični priručnik o
suvremenom odgoju za
roditelje i odgojitelje**

Naklada Geromar, Sveta Nedelja, 2018.,
720 str.

Knjiga *Znanost i umjetnost odgoja* koristan je priručnik za roditelje, odgojitelje, učitelje i sve one koji sudjeluju u odgoju i obrazovanju djece i mladih. Recenzije doktora znanosti na početku knjige otkrivaju da je riječ o stručnom djelu koje donosi niz konkretnih savjeta o roditeljstvu na način razumljiv čitateljima raznih razina obrazovanja. Autorica je u ovoj knjizi opisala razvoj djeteta od rođenja do adolescencije, upozoravajući roditelje na prijelomne trenutke u odrastanju djece. Knjiga ima jedanaest poglavlja popraćenih slikama, konkretnim primjerima iz svakodnevnog života te iz prakse autorskoga tima, ilustracijama djece, porukama upućenima roditeljima te popisom psihološko-pedagoške stručne literature nakon svakoga poglavlja s upućivanjem na mrežne stranice Hrabrog telefona i Poliklinike za zaštitu djece Grada Zagreba.

Knjiga počinje poglavljem *Temelji roditeljstva*, u kojem se govori o roditeljstvu nekad i danas, te autorice ovoga poglavlja smatraju da je odgoj uzajamni proces između roditelja i djeteta. Ovdje se, nadalje, objašnjavaju termini *tradicionalni pogled na roditeljstvo*, koji ima svoj sustav vrijedno-

sti, te *pozitivno roditeljstvo i ravnopravno roditeljsko partnerstvo*, gdje se poštuju i uzimaju u obzir potrebe i roditelja i djeteta. Naglasak se stavlja na sigurnost djeteta, ljubav, toplinu, njegujuće ponašanje roditelja, ali i poštovanje djeteta i njegova mišljenja, njegovih osjećaja i ponašanja uz postavljanje granica. Autorice ovdje spominju dosljednost koja dovodi do kvalitetnog odgoja djece te razvoj vrijednosti usmjerenih na sebe i partnera, na djecu i na druge važne osobe.

Razvojne teme naslov je drugoga poglavlja, a bavi se emocionalnim razvojem djeteta od rođenja do adolescencije. Autori smatraju da roditelji moraju otkrivati i prihvaćati sve djetetove emocije i pomoći mu u emocionalnim izazovima, tijekom kojih djeca uče kako upravljati emocijama da bi se razvili na zdrav i konstruktivan način. U ovom se poglavlju nalaze smjernice roditeljima za izgradnju djetetovih emocionalnih vještina u svakodnevnom životu: prihvatiti djetetove emocije, razlikovati emocije od ponašanja, slušati dijete kako se osjeća, pratiti vlastite reakcije kada dijete pokazuje snažne emocije, nagraditi poželjne i ignorirati nepoželjne načine izražavanja emocija, učiti o svijetu emocija pomoću priča, knjiga, crtanih filmova i drugo. Što se motoričkog razvoja djeteta u ranoj dobi tiče, navodi se da se motorički razvoj djece većinom odvija na sličan način, ali ne identičan, te da su moguća odstupanja u razvoju djece, pa autorice navode i neke potencijalne neurorizike kod djece, kao što je izloženost majke toksinima ili lijekovima, pušenje, postojanje nekih kromosomskih anomalija i drugo. Autorice smatraju da misaoni razvoj djeteta ovisi o genima i okolini (roditelji, prijatelji, društvo) i da roditelji moraju poznavati misaoni razvoj djeteta, koje je istodobno i primatelj informacija i istraživač. U poruci na kraju poglavlja navodi se da se roditelji trebaju igrati, razgovarati i uživati s djetetom, jer mu tako pomažu da usvaja znanja o svijetu oko sebe i razvija svoje sposobnosti. Razvoj govora, pak, dijete usvaja kroz pri-

čanje, pjevanje, čitanje te igru s roditeljima i prijateljima, kao i sudjelovanjem u drugim aktivnostima gdje je izloženo novim riječima koje mogu pridonijeti njegovoj sposobnosti komunikacije. Razvoj razumijevanja i govora možemo pratiti u nekoliko razvojnih koraka koji se navode u knjizi, a preuzeti su od Američkog udruženja za govor, jezik i sluh. Kako poticati razvoj govora, čitatelji mogu pročitati u nastavku poglavlja, pa se navode primjeri poput poticanja djeteta da uči boje, brojenjem, pjesmicama, razgovorom, čitanjem od najranije dobi, upotrebom didaktičkih igračaka, slikovnica i slično. Nadalje, ovdje se govori o spolnom razvoju djece te se daje njegov pregled po dobnim područjima, a autorice se dotiču i adolescencije i izazova toga razdoblja, koje ponekad može biti burno i stresno, pa se ovdje mogu pročitati savjeti kako adolescentu biti podrška.

U poglavlju knjige koji nosi naslov *Briga o malom djetetu* možemo saznati više o privrženosti, o tome kako se brinuti o bebi, o prehrani djece u ranoj dobi te odvikavanju od pelena. Temelj dobra odnosa s djetetom jest prijateljski, tj. partnerski odnos s njim. Privrženost djeteta razvija se od rođenja, a to je važno za život, jer je odnos rane privrženosti temelj na kojem se grade svi daljnji odnosi u životu – prijateljski, partnerski, odnosi s djecom i sl. Ovaj dio knjige zacijelo će pomoći mladim roditeljima kako bi se bolje zbližili i povezali sa svojim djetetom, jer se u njemu govori o nekim aspektima ranoga roditeljstva, kao što je dolazak bebe u obitelj, odvikavanje od pelena, spavanje i prehrana i sl.

Nadalje, u poglavlju *Odgojne teme* govori se o tjelesnom kažnjavanju djece i navodi kako su djeca koja su tjelesno kažnjavana u riziku od razvoja niskoga samo-

poštovanja, tjeskobe i bespomoćnosti te agresivna ponašanja; o dječjim pravima i odgovornostima te poštivanju Konvencije o dječjim pravima u svakodnevnom životu; o ostvarenju djetetovih potencijala te kako ih roditelji u tome mogu poticati da pohvale njihov trud, da u nekim aktivnostima sudjeluju s njima, da pokažu djetetu vlastitim primjerom, da se igraju s njima i razgovaraju te uvijek izražavaju ljubav.

Sljedeće je poglavlje *Dijete u vrtiću i školi*, a govori o prilagodbi djeteta na vrtić te izazovima toga razdoblja i za dijete i za roditelje te kako odgojitelji mogu pomoći da se smanji roditeljska i dječja uznemirenost. Nadalje, ovdje se spominje i briga roditelja školske djece od procjene spremnosti za školu, preko prvih dana u školi, učenja te prevladavanja poteškoća u učenju. Cilj bi nam trebao biti prihvaćeno, odgovorno, motivirano dijete, dijete koje je spremno suočiti se s izazovima, aktivno i radoznalo dijete koje vjeruje u sebe, navode autorice. Razvoj spomenutih vještina i osobina važan je za odabir srednje škole i zanimanja, kasnije fakulteta i općenito načina života nakon školovanja. Za roditelje i učenike važno je da se usmjere na svoje područje interesa, na ono što im je važno, na osobne preferencije i odnose s drugima.

Strahovi i anksioznost, pobune u dječjoj dobi, ljutnja, gubitak, tugovanje, stres iz dječje perspektive i otpornost kod djece teme su kojima se bavi poglavlje *Emocionalni svijet djece*. Neki primjeri reakcija tijela na strah djece jesu lupanje srca, ubrzano i plitko disanje, drhtanje, znojenje, osjećaj vrućine, suha usta. Roditelji trebaju prihvatiti djetetove osjećaje i poticati dijete da svoj strah podijeli s njima te da se na kraju i suoči sa strahom (opuštanje, ohrabrujući samogovor, kreativne tehnike protiv čudovišta ...). Kada dolazi do pobuna u dječjoj dobi, to je znak da se dijete zdravo emocionalno i psihički razvija i da gradi svoj identitet. U to često ulazi buntovništvo, ispadi bijesa, ljutnja i slične emocije. Roditelji trebaju biti podrška djetetu koje tuguje, a ne vjerovati da dijete ne ra-

zumije što se događa, pred djecom bismo trebali govoriti o gubitku i pokazati vlastite emocije pred njima. Ovdje je važna otvorenost i iskrenost. Nadalje, autorice govore o tome kako djeca reagiraju na stres, osjećaj uznemirenosti koji se javlja kada zahtjevi okoline postanu preveliki. Kod djece su to najčešće zahtjevi vezani uz školu, njihove obveze, nove situacije, manjak sna, odvajanje od obitelji, obiteljski i vršnjački odnosi i slično.

U poglavlju *Dijete u odnosu s drugima* govori se o socijalno kompetentnom djetetu, o reakcijama na dolazak novoga djeteta u obitelj, o braći i sestrama koji su u isto vrijeme i najbolji prijatelji i najveći suparnici te o nasilju među vršnjacima. Autorice nas podsjećaju na to da se socijalne vještine uče od rođenja, a roditelji svojim primjerom potiču dijete na ostvarivanje svojih potencijala. Socijalno kompetentno dijete ima prosocijalne vještine ako je sklon pomaganju drugima i suradljivo, ako razvija vještine razumijevanja okoline, ako učinkovito postiže ciljeve u svakodnevnom životu. Odrastanje je ispunjeno izazovima, a roditelji pomažu djeci graditi odnose s braćom, sestrama i drugim osobama iz neposredne okoline. Jedna od važnijih tema svakako je nasilje među vršnjacima, koje se treba prepoznati u pravo vrijeme kako bi se ono zaustavilo i djetetu pružila podrška. Ovdje se spominju oblici vršnjačkoga nasilja s kojima se današnja djeca mogu susresti, a naglasak se stavlja na potrebu toplog i iskrenog odnosa između djeteta i roditelja, pri čemu dijete osjeća da mu roditelj svakodnevno pruža podršku i štiti ga u neprihvatljivim situacijama.

Poglavlje *Svakodnevni život* problematizira izazove odgoja i odrastanja uz su-

vremene tehnologije dostupne djeci na svakom koraku, odrastanje u virtualnom svijetu, upozorava nas na rizike odrastanja uz pomoć suvremene tehnologije i na ugroženost sigurnosti djece u virtualnom okruženju, govori se o provođenju vremena ispred ekrana te kako uspostaviti pravila u vezi s tim. Naglašava se potreba oblikovanja i planiranja slobodnoga vremena djece na otvorenom i spontana igra te aktivnosti koje roditelji mogu raditi zajedno s djecom, kao npr. igranje igara i kreativne aktivnosti, pričanje priča s poukom, pantomima, slikanje, crtanje. Tu je važno spomenuti i bavljenje djeteta sportom, koji potiče njegov cjelokupni razvoj, ali i odrastanje uz kućne ljubimce, što pridonosi dječjem zdravlju i pogodno je za sve aspekte odrastanja, ili pak ostavljanje djeteta samoga kod kuće, čime se ono uči odgovornosti i tako sazrijeva.

Naša obitelj se mijenja, Teškoće na putu odrastanja i *Kutak za mene* zadnja su tri poglavlja ove knjige i u njima se može čitati o tome kako dijete reagira na rastavu braka svojih roditelja, na poočima ili pomajku kao novu osobu u obiteljskom okruženju te kako dijete doživljava te promjene. Progovara se i o samohranom roditeljstvu, u kojemu je roditelj suočen sa stresom, poteškoćama i sličnim izazovima; o bolestima djeteta, o hiperaktivnosti kod djece, o samoozljeđivanju u adolescenciji, o prezaposlenim roditeljima i stresu.

Ova knjiga donosi pregled konkretnih životnih izazova s kojima se tijekom života susrećemo. Pisana je na razumljiv i jednostavan način te može poslužiti kao pomoć roditeljima u odgoju njihove djece. Prati razvoj djeteta od rođenja do adolescencije i daje niz smjernica kako postupati u određenim životnim situacijama. Roditelji, odgojitelji, učitelji i ostali stručnjaci koji se bave odgojem djece mogu u ovom djelu na jednom mjestu pronaći praktične savjete i slijediti ih kao nit vodilju kroz labirint suvremenog odgoja.

Snežana Kovačević